

Prof. dr. sc. Branko ŠTANCL Grabarje, 1928. - Zagreb, 1987.

Tratnik, Miroslav

Source / Izvornik: **Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, 2022, 1 - 5**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:204:852763>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 3.0 Unported](#) / [Imenovanje-Nekomercijalno 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

Miroslav Tratnik

PROF. DR. SC. BRANKO ŠTANCL GRABARJE, 1928. – ZAGREB, 1987.

U okviru Matice hrvatske, Odjela za poljodjelstvo, održavao se serijal o velikanima hrvatske poljoprivredne znanosti, koji je za neke od njih dijelom bio prezentiran u prigodnom skupu i u Požegi. Među one koji su obilježili ovaj kraj i podneblje pripada i prof. dr. sc. Branko Štancl.

Ja, njegov asistent iz vremena 70-ih, imam čast i prigodu o tome sročiti nekoliko prigodnih riječi, o čovjeku koji me je profesionalno, a posredno i etički oblikovao kao osobu - danas, profesora i njegovog nasljednika, uz zahvalnost.

Tko su, zapravo, velikani? Temeljne odrednice velikana mogle bi se svesti na nekoliko sadržajnih crtica: to su oni samozatajni pojedinci, svezremenski „graditelji mozaika” općeg dobra, široke erudicije i etičnosti, bez straha u davanju, njegovanju i nesebičnoj predaji nasljedovateljima svojih stečenih znanja i umijeća. Njihovo je temeljno geslo sažeto u rečenici: „Ne samo znati znanje, nego i davati ga – dijeliti na opće dobro svima!”

Oni su vrednovani u danom vremenu tehničko-tehnoloških dosega i društvenih, kulturoloških i političkih okolnosti, a znanstvena im je, kao i svaka druga spoznaja

počivala na argumentima te je zasnovana kao „sveta istina“ koju su spremni braniti. Velikanima se mogu zvati i oni koji su svojim nasljednicima usadili i ostavili „pozitivnu znatiželju“ i temelj za nadograđivanje zajedničkih postignuća. Oni su bilježnjima i širenjem postignuća kroz publikacije (ne samo brojem) ostavili informaciju na korist generacijama koje dolaze u nacionalnim i međunarodnim okvirima.

Gotovo svim navedenim mogao bi svjedočiti, i još jednoj koja je bitna u poslu koji je obavljao prof. dr. sc. Branko Štancl, krasila ga je neiscrpna istraživačka energija i upornost u obrani svojih stajališta.

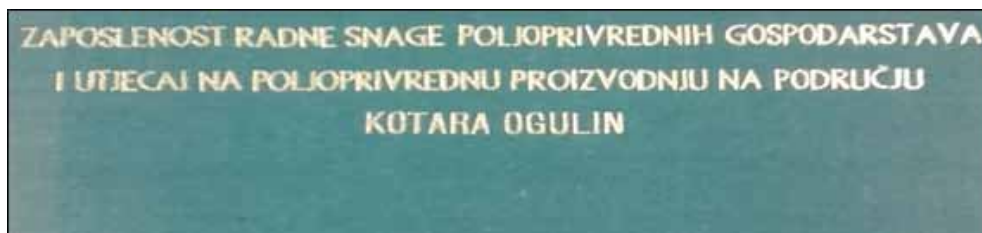
Životni itinerer: Grabarje, Požega, Slavonija, Zagreb Rodio se u Grabarju 19. prosinca 1928. godine u trgovačkoj obitelji. Gimnaziju upisuje 1944. godine u tada Slavonskoj Požegi, te je uz prekide nakon rata i završava. Poljoprivredno-šumarski fakultet u Zagrebu upisuje 1947., a diplomira 1952. godine. Prvo zaposlenje nakon završenog fakulteta bilo mu je u rodnoj Slavoniji, na ekonomiji „Česma“ u Slavonskoj Požegi.

Na tom životnom putu posebno prepoznatljivo mjesto u duši i tijelu imala je njegova Zlatna dolina i Slavonija, koje je neizmjerljivo volio.

Njoj se, kao svom iskonu, uvijek, i s radošću vraćao i isticao - u onom vremenu i onim okolnostima - „Slavonac sam ja“.

Mi njegovi asistenti dobro smo razumijevali tu „apostrofikaciju“, a i oni drugi, koji tome nisu bili blagonakloni, nisu mu to mogli uzeti za grijeh tadašnjih „tekovina“.

Akademski itinerer - Zagreb: Godine 1954. izabran je za asistenta na tadašnjem Poljoprivredno-šumarskom fakultetu, na predmetu Ekonomika poljoprivrede. Početkom 1960. godine obranio je doktorsku tezu pod naslovom:

Izvor: *Insert iz originalne naslovnice.*

Akademski itinerer: Zagreb - Velika Britanija

Nakon obrane doktorata odlazi na specijalizaciju iz Ekonomike poljoprivrede na:

University of Brighton (U.K.)

Po povratku izabire se u status docenta 1962. godine, izvanrednog profesora 1967. godine i redovitog profesora 1972. godine.

Opće informacije o znanstvenom radu prof. dr. sc. Branka Štancla: Za profesora Štancla bi se moglo reći da je bio „široko-pojasni“ znanstvenik i profesor renesansnog tipa (terminološki osuvremenjeno), koji je znao brzo uočiti i osmisлити ideju, operacionalizirati je i staviti u širi znanstveno-istraživački kontekst. Objavio je preko stotinu znanstvenih i stručnih radova iz područja Ekonomike poljoprivrede, u makrogospodarskom području u kojem je primarno djelovao i uživao veliki i neosporni ugled.

S tadašnje „vremenske točke“ gledišta disertacija ima dva temeljna znanstvena doprinosa jer propituje ekonomsku (ne)učinkovitost zaposlenosti radne snage tadašnje obiteljske poljoprivrede (današnjim OPG-ima) – i to primarno – kroz proizvodnost rada u njima. Zatim, migracije, agrarnu prenapućenost i deagrarizaciju, kao posljedicu dohodovne i proizvodne (ne)učinkovitosti poljoprivredne proizvodnje seljačkih gospodarstava.

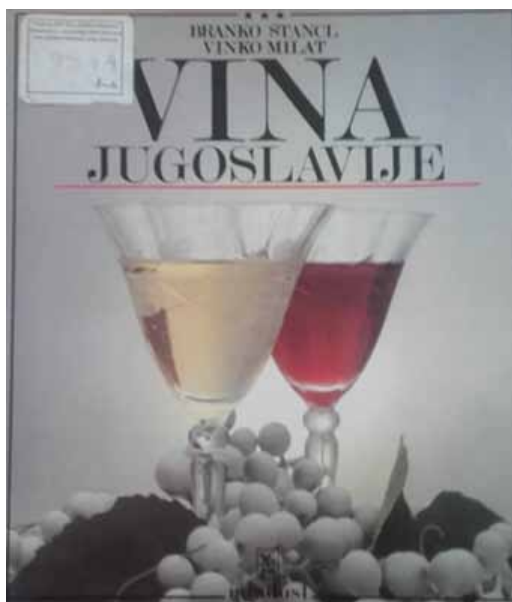
Na toj konstataciji zagovara tezu o „programiranoj“ deagrarizaciji s tehničko-tehnološkom supstitucijom ljudskog rada u poljoprivredi.

Dio rješenja vidi i u suplementarnom dohotku iz drugih djelatnosti, odnosno „par time“ zaposlenošću seljačkih gospodarstava iako ih ne podržava kao dugoročno rješenje. Svjesno ili ne, u zaključcima se dotiče i nekih elemenata, danas sve češće spominjane Malthusove teorije disproporcije, ali iz drugih razloga.

Dugoročno ne podržava „par time“ poljoprivredu samo kao prijelazno rješavanje dodatnog dohotka te je smatra svojevrsnim (potrebitim) oblikom „programirane“ deagrarizacije vs. stihijne.

I na kraju, ovo istraživanje držim kapitalnim djelom jednog hrvatskog agrikulturnog velikana jer je prepoznao svjetske probleme zaposlenosti u poljoprivredi i s tim povezanih procesa, te ga nastavno-znanstveno propagirao, odnosno unosiо u tada ideologiziranu agrarnu praksu onog vremena.

Osim disertacije, u kapitalno djelo onoga vremena mogli bismo uvrstiti i prvu sveobuhvatnu knjigu:

Prvi puta sustavno i sveobuhvatno daje širi prikaz vinogradarskih regija i pripadnih vinogorja u užem okruženju današnje RH i šire tadašnje države.

Tehničkom i grafičkom opremljenošću predstavlja svojevrsni tržišno-marketinški katalog s pregledom kultivara i geografski prepoznatljivih vina.

Isto tako prvi puta predlaže propitivanje marketinške percepcije vina kroz vizualnu privlačnost dizajna boce i etikete. Tada prvi put u nas (kraj 70-ih) marketinški promišlja i propituje vinu pripadajući *ase-soire* (čaše, etikete, oblik boce i volumen, namijenjen za različite kategorije potrošača) sukladan načinu posluživanja i mjestu konzumiranja.

Crtime o sveučilišnom nastavnom radu: Iako Ekonomika poljoprivrede studentima tehnoloških odsjeka nije bila temeljni predmet, predavanja su im bila vrlo omiljena. Elokventnost, animacija, način prezentacije i inovativnost predavanja prof. Štancla privlačile su studente i gotovo uvijek punile dvoranu (poznatu kao IV-a).

Iako je uvažavao hijerarhiju, mene kao asistenta često je znao pitati „Kako je to izgledalo danas (mислеći predavanje)?“ iskreno želeći čuti i drugačija mišljenja od svojega, smatrajući i to svojevrsnim pedagoškim obrascem učenja u lancu hijerarhije.

Svoja je predavanja uvijek želio „začiniti“ svojim spoznajama iz svijeta pa je tako nastala stvarna priča iz Californije o rančeru Foxu i farmeru Knoxu koje su studenti često prepričavali.

Poruka je bila kako se polupustinjsko tlo Californije navodnjavanjem može pretvoriti u američki Misir.

Također je studente želio upozoriti na potrebu uređenja zemljišta kao temeljnog ekonomsko-proizvodnog resursa i upozoravao, već tada, o fizičkoj ograničenosti i kvalitativnoj degradaciji tala u tehnološkom i globalnom značenju proizvodnje hrane.

Ispitni „dress code“ Uvažavao je akademsku slobodu studenata, ali i respekt ispitnog „dress coda“ studenata. Nastojao je zadržati i tu vrstu sveučilišne prepoznatljivosti govoreći kako je i ispit svojevrsni praznik, kako za studenta, tako i njega osobno, jer je ispit jedna etapa potvrde u stjecanju akademskog zvanja. Tu naviku prenio je (kao dio pedagoškog rada) i na svoje nasljednike kao „eho na dobra stara europska sveučilišna načela i vrijeme“.

Poslijediplomski studij za znanstveno usavršavanje (mr. sc.): Prof. B. Štancl bio je pokretač svih bitnih procesa za znanstvenu i svaku drugu afirmaciju agro-ekonomske struke i znanja.

Možemo ga zvati kreatorom koncepta i operacionalizatorom uvođenja inovativnosti u hrvatsku agro-ekonomsku zbilju onog vremena. Utemeljitelj je bio posljediplomskog studija – magisterija Ekonomika poljoprivrede (tada prvog u bivšoj državi).

Kao pokretač – inovator mnogih inicijativa često je znao citirati jednog drugog velikana riječima: „Nije mi žao što su ukrali moje ideje, već što nisu imali svoje“.

O povijesti i svim bitnim detaljima poslijediplomskog studija - magisterija Ekonomika poljoprivrede (1964. - 2010.) možete pronaći u istoimenoj knjizi autora prof. dr. Tita Žimbreka.

Urednik i član redakcija časopisa: Bio je član redakcije časopisa Ekonomika poljoprivrede -Društva agrarnih ekonomista; Poljoprivredno-znanstvene smotre, Sociologije sela i dopisnik bivše države za međunarodne referentne baze – WAERSA - Oxford - World Agricultural Economics and Rural Sociology Abstracts, Urednik Enciklopedije Jugoslavije - redakcija za Hrvatsku. Godine 1983. izabran je za člana – suradnika tadašnje Akademije, današnjeg HAZU-a.

Obnašatelj javnih institucionalnih dužnosti: Prof dr. sc. Branko Štancl bio je predstojnik Zavoda za ekonomiku poljoprivrede, prvi je predsjednik Fakulteta poljoprivrednih znanosti, dekan Fakulteta, predsjednik društva agrarnih ekonomista Jugoslavije i saborski zastupnik u Vijeću za poljoprivredu (kreator prvih proračunskih poljoprivrednih poticaja iz proračuna za razvoj hrvatske poljoprivrede – poznat kao 0,7 % dohotka gospodarstva Hrvatske).

Na kraju: Profesor dr. sc. Branko Štancl prerano nas je napustio (u 59. godini) i ostavio temelj za širi rast i razvitak agro-ekonomske znanosti, struke, sveučilišne etike i sveučilišne pedagogije.

Puno toga bi se još moglo reći o profesoru, a mi njegovi suradnici i studenti toga vremena rekli bismo, ali ga je uvijek premalo premalo!

I vratimo se njegovom iskonu – Slavoniji, kakva je danas, no ne znam je li je takvu sanjao? No, neka mu u san dođu tambure!

Stoga, neka ovo izrečeno bude skromna inicijativa i pobuda promišljanja o možebitnom pokretanju i utemeljenju znanstveno-stručnog skupa u čast i sjećanje na velikane hrvatske poljoprivredne znanosti i struke, koji su trajno obilježili ovaj grad Požegu i hrvatsku agronomsku znanost.

Dr. sc. Miroslav TRATNIK, redoviti profesor AGF-a,
Zavod za agrarnu ekonomiku i ruralni razvoj, u mirovini

